

Den onde kommersialiseringen av fotball

Av Halvdan Haugsbakken

Stadig flere supportere snakker om «kommersialisering» av fotball, en term som ofte benyttes for å beskrive pengers betydning i fotball. Hvordan forholder supporterne i en av Europas største fotballklubber, Barça, seg til den?

Når supportere i fotballklubben Barça, som er den største klubben i regionen Katalonia i Spania, skal beskrive den internasjonale fotballscenen tas begrepet "kommersialisering" mer og mer i bruk. Termen tar ulike meninger, men sentralt peker den mot at penger har mer å si når fotball skal tolkes. Dette er ikke så rart. Ser man på det større bildet, har fotballen vært gjennom en rekke hendelser med radikal utgang; inntreden av kommersiell fjernsyn, implementering av Bosman-dommen, multinasjonale selskapers nære samarbeid med spillere, astronomiske spillerlønninger og overgangssummer, etc. FIFAs egne utregninger for 1997 viste at fotballens årlige omsetning var på 250 milliarder amerikanske dollar (Sugden, Tomlinson & Darby 1998). Selv om tallet er fra 1997, har mye skjedd siden den gang.

Mye penger i fotball har også sin bakside. Det rapporteres om at klubber sliter med økonomien; noen har gjeld i milliardklassen, andre er satt under administrasjon, noen trues av konkurs fordi inntekter uteblir. Kommersialiseringen har en internasjonal karakter, noe som gjør den til et globalt fenomen. Drar man til hvilket som helst europeisk liga, vil mange supportere raskt enes om at penger har for mye å si. Hvordan den gjør seg gjeldene, blir et lokalt fenomen.

Astronomiske proposisjoner

Retter man fokus mot den spanske ligaen får pengebruken enhver til å hoppe i stolen. Spesielt har hovedstadklubben Real Madrid demonstrert mesterligatendenser. Anskaffelsen av superstjernene David Beckham, Zinedine Zidane, Ronaldo og Luis Figo, og de astronomiske overgangssommene forbundet med dem, har ikke gjort klubben noe mindre berømt. Siden 2000 har klubben brukt ca. € 500 millioner på kjøp av spillere (Newsweek 19. mai 2003). Ifølge tidsskriftet Newsweek spiller tre av Europas ti best betalte spillere for Real. For 2002 gikk om lag 80 % av inntektene til Real med til å betale lønninger, noe som tilsvarte ca. € 117,2 millioner.

Retter man fokus til den nordøstlige delen av Spania, har ikke den katalanske stoltheten, Barça, vært noe mindre raus. Det ble f.eks. estimert at klubben brukte om lag 7 milliarder pesetas på spillerkjøp for 1997/98-sesongen (Burns 1998). Siden 1998 har klubben tatt til seg en rekke klassespillere, noe som gjør at bildet kan være endret. Men kritikere har påpekt at klubben, på grunn av sin viktighet og nære forbindelse til Barcelonas mektige næringsliv, nærmest tillater klubben å operere med store underskudd (Brown & Walsh 2001). Det interessante med tallene er deres symbolske betydning. Når de først nevnes er det noe emosjonelt og provoserende med dem.

Pengebruken transformeres til et følelsesladet tema og har en sterk forankring i det moralske. Hvordan er det så mulig å være en lokal hardbarka supporter i Barcelona, og ikke minst, hvordan kan man ha solidaritetsfølelse med fotballspillere med lønninger i superklassen?

Støtten til de mindre profesjonaliserte

Barça er mest kjent for sine medlemmer, socios, eller sesongkortholdere, og til sammen teller de over hundretusen. Fansen organiseres i to, de nevnte socios, og peñas, eller supporterklubber. Blant peñas er det grupper av supportere som presenterer seg selv for å være de mest dedikerte. De kaller seg for grupos de animación. De anser seg selv for å være en del av klubben og er klare talsmenn for katalansk nasjonalisme. I sin opptreden på Camp Nou (fotballarenaen til Barça) befinner de seg bak målene, hvor de gir sin støtte gjennom sang og musikk. Alt for å skape en god stemning.

På den andre siden representerer de en ekstrem form for supporterideologi. De har blitt anklaget for å være for radikale ved at de integrerer ekstrem venstre- eller høyreorientert katalansk nasjonalisme. Vold og rivalisering forekommer blant dem. Noen av de mest beryktede tilskrives å være hooligans. Forsøk på å kontrollere dem, både fra klubbens og politiets side, ender ofte i disputer. Slike supportere framstår derfor som en opposent til presidenten og styret, og er ofte kritiske til hva klubbledelsen foretar seg. En gruppe Barça supportere som kaller seg for Dracs - som undertegnede har gjort feltarbeid blant - er en integrert del av denne supporterkulturen.

For Dracs har kommersialiseringen, konflikter med presidenten, klubbstyret og andre supporterfraksjoner, fått gruppen til å forlate Camp Nou og fotball til fordel for andre idretter som praktiseres i Palau Blaugrana (idrettshall hvor klubbens innendørsidretter spilles). Gruppen startet opp i 1991 på Camp Nou hvor de støttet klubbens fotballspillere. Med tiden ekspanderte de sine aktiviteter til å inkludere de mindre profesjonaliserte idrettene, som basketball, håndball, innendørsfotball. Men i 1997 ble Dracs angrepet av Boixos Nois noe som medførte en øyeblikkelig oppløsning av gruppen. Medlemmene returnerte tilbake til Camp Nou i 1998, men bestemte seg for å legge ned fotballseksjonen, og skulle heller fullt ut støtte klubbens spillere i innendørsidrettene.

Det var to årsaker til at dette skjedde; (1) den dårlige behandlingen gruppen fikk etter det voldelige angrepet, og (2) hva fotballen hadde utviklet seg til å bli.

En sviktende solidaritetsfølelse

Hva er da medlemmenes refleksjoner om kommersialiseringen? Ledende medlemmer av Dracs forteller om en økende distanse mellom supportere og spillere. Og økte spillerlønninger får naturligvis skylda for at så har skjedd. Medlemmene påstår at fotballspillere i mindre grad viser interesse for å snakke med dem, om de så gjør det oppleves det som overfladisk. Flittig kommer det beskyldninger om at

spillere ikke er så opptatt av å representere Barça, men tar på seg fotballstøvlene for å jobbe. I takt med at flere utenlandske spillere tar på seg klubbtrøya, erfares det at klubbens lokale forankring blir mindre ivaretatt.

Barça går for å være et symbol på Katalonia, og står i et betent motsetningsforhold til madridialsk sentralisme. Franco-diktaturet trekkes flittig fram når klubbhistorie skal forklares og mye lidelser er forbundet med den. De spillere som blir gitt oppgaven å representere Barça interesser seg mindre for dette, eller det påpekes at ingen har fortalt dem om hvor viktig dette er for fansen.

For medlemmene av Dracs blir det vanskeligere å identifisere seg med dagens fotballspillere, og de positive minnene fra Cruyff-perioden trekkes som motsats til de korrupperende ideer assosiert med kommersialiseringen. Å ha en genuin solidaritetsfølelse med fotballmillionærene blir vanskelig. Som en alternativ verden til Camp Nou, har Dracs funnet mening gjennom å støtte Barça i de andre idrettene. Her føler medlemmene at det er en likhetsrelasjon mellom supportere og spillere. Her er spillerne mindre interessert i høye lønninger og ofrer seg for klubben.

Referanser:

Brown, Adam & Walsh, Andy. 2001. *Football Supporters' Relations with Their Clubs: A European Perspective*, i Hamil, Sean, Michie, Jonathan, Oughton Christine & Warby, Steven (eds.): *The Changing Face of the Football Business. Supporters Direct*, London, Portland, Oregon: Frank Cass Publishers.

Burns, Jimmy. 1998. *Barça – A People's Passion*. London: Bloomsbury Publishing.

Newsweek. 19. mai 2003.

Sugden, John, Tomlinson, Alan & Darby, Paul. 1998. *FIFA versus UEFA in the struggle for the control of world football*, i Brown, Adam (ed.): *Fanatics! Power, identity and fandom in football*, London: Routledge.

Januar 2007 (©) Haugsbakken Publikasjoner